

SİMİT ve PEYNİR'le "BİLİM İNSANI ÖYKÜLERİ"

Roger Payne

1935

Yazan ve Çizen:
Bilgin Ersözlü

Yıl 1944. ABD, New Jersey'de bir hafta sonu. New Yorklu Payne ailesi, eskiden komşuları olan ama bir süre önce şehir dışına taşınan dostlarına misafirliğe gelmiş. Roger Payne ve eski okul arkadaşı Tim, şu an çok mutlu. Artık pek seyrek bir araya gelebildikleri için anlatacak çok şeyleri var. Neredeyse gece yarısı olduğu hâlde sohbetleri hâlâ sürüyor...

İşte böyle Roger. Sonra öğretmen bana baktı ve şöyle dedi: Tim? Çekmecemdeki bu kurbağayı tanıyor musun?

Ha ha ha! Çok komik bir şaka yapmışsınız. Biz de sınıfta bir gün...

Piş? Peynirciğim... Hayal mi görüyorum, yoksa gerçekten arkamda gülümseyerek bana bakan bir balina mı var?

Ha ha! Evet, bir kambur balina o. Öykümüzle ilişkili olsa gerek. Meraklı gözlerle sana bakıp gülümsüyor. Seni sevdi herhâlde Simitçiğim.

Ancak Roger anlatacaklarına başlamadan pencereden bir ses gelir.

Fiyuuvt?
Fiyuv fiyuv fiyuv,
fuyt!

A a! Duydun mu? Ne güzel ötüyor.
Ne kuşu bu, biliyor musun Tim?

Ben de onu sevdim. Ama yine de öykü okurken kambur bir balina tarafından izlenmek pek alışık olduğum bir durum değil. Neyse, artık yukarıda kaldığına göre işimize bakabiliriz biz.

Bir çobanaldatan Roger. Benim gibi gevezenin biridir. Geceleri ötüp durur böyle. Yuvasının şu az ilerideki korulukta olduğunu tahmin ediyorum. Komşu sayılırız anlayacağın.

Fiyuuvt?
Fiyuvv fiyuvv fiyuvv,
fuyt!

Ha ha ha! Haklısın. Bak, Roger'la arkadaşı çobanaldatan diye bir kuştan bahsediyorlar. Öykümüze odaklanalım biz de.

Geceleri ötüyor demek... Hımm! Sesi yumuşacık gerçi ama acaba büyük, yırtıcı bir kuş mu bu çobanaldatan Tim? Gördün mü hiç?

Evet. Birkaç kere gündüz gördüm. Nasıl anlatsam... Yırtıcı mı bilmem ama öyle kartal gibi kocaman kuşlardan değil. Guguk kadar filan. Normal bir kuş işte. Ellerimizi açsak da gelip konsa iki avucumuzun içine sığar. Neden sordun?

Geceleri çok uzaklardan bile duyulabilecek şekilde öterek "ben buradayım" mesajı vermesine şaşırdım. O boyda bir kuşu akşam yemeği olarak mideye indirmek isteyecek yırtıcılarla dolu bir ormanda, onlardan saklanmak yerine yerini apaçık belli etmek için iyi bir gerekçesi olmalı.

Bak bunu hiç düşünmemiştim Roger. Olabilir. Belki kendine bir eş arıyordur. Ama belki de aklına arkadaşlarına gündüz anlatmayı unuttuğu çok komik bir fıkra gelmiştir yalnızca. Ha ha ha! Benim de aklıma bir fıkra geldi, dinle bak: Bir maymun, bir papağan, bir de kokarca trene binmiş. Tren tam tünele girerken...

Belki de içinden mekanik bir kuş çıkan şu eski duvar saatlerindeki gibi, çocuklara "Saat gece yarısını vurdu, uyku vaktiniz geldi de geçiyor." diye haber vermek için ötmüştür.

Ertesi gün

Güle güle Roger. Eski okulumdaki arkadaşlarımıza selam söyle. Öğretmenimize de.

Söylerim Tim. En kısa zamanda, en geç birkaç ay içinde görüşmek üzere.

Hoop! Bir kareden diğerine üç yıl geçiverdi.

Ancak iki arkadaş planladıkları kadar çabuk buluşamaz. Aileler kendi işlerine dalıp gidince Roger ve Tim'in tekrar bir araya gelmesi üç yılı bulur.

Ooo! Görüşmeyeli boyun amma uzamış Roger. Ben de uzayıp duruyorum. Hatta babam galiba boş yere uzamayayım, uzamışken basketbolcu olayım diye geçen yaz, evin arkasında bir pota kurdu. Ama bir yıldır tek başıma şut atmaktan o kadar sıkıldım ki az önce basketbol kariyerimi bitirmeyi düşünüyordum. Tam zamanında geldin arkadaşım, seni çok özledim.

Ha ha hal Ben de seni çok özledim Tim.

Görüşemedikleri bu üç yılda neler olmuş bakalım.

Tek pota maç sırasında birbirlerine geçen yıllarda başarılarından geçenleri anlatırlar.

Başkaa... Ha, bir de Jason var. Yeni arkadaş olduk sayılır. Basketten pek anlamıyor ama bisiklete çok iyi biniyor. Mutlaka görmelisin, âdeta bir sirk cambazı. Bir kere ben de onun gibi bineyim dedim, o dakika kendimi yerde buldum.

Ha ha! Geçmiş olsun. Bisiklete binmeyi ben de bu yıl öğrendim. Nerede oturuyor Jasonlar?

Ha ha ha! Ne komik biri Roger'ın bu arkadaşı.

Koruluğun azıcık ilerisinde. Önceki sene oralarda yeni evler yaptılar. Jasonlar da geçen yıl taşınmış.

Sevindim. Bizim çobanaldatandan ne haber peki Tim? Geceleri cesurca ötüyor mu hâlâ?

Evet, hep eğlenceli şeyler anlatıyor. Bakalım çobanaldatan nasılmış.

Eee... Şey...

Doğrusu yeni ev inşaatları başladıktan sonra onu bir daha duymadım Roger. Herhâlde şantiye gürültülerinden ürküdü. Kesilen ağaçları da görünce ormanın derinliklerinde daha sakin bir yere göç etmiş olsa gerek.

Ya! İşte buna üzülüm. Umarım dediğin gibidir ve başına daha kötü bir şey gelmemiştir...

Yeni yapılan evler bize yeni bir arkadaş kazandırırken, eski bir dostumuzu kaybetmemize yol açmışa benziyor. Ne garip... Keşke çobanaldatan için bir şeyler yapabilseydik.

Belki de geceleri kendi türünden bir başka kuşu çağırıyor, sesini ona bir türlü duyuramadığı için de ötüp duruyordu. Ya gittiği yerde onu bulmuşsa çobanaldatan? Amma sevinmiştir, değil mi Peynir?

Aal Ne iyi düşündün, iyimser Simitçiğim benim. Evet, bence de çok sevinmiştir.

Doğal yaşama büyük ilgi duyan, gezegenimizi paylaştığımız canlılar hakkında farkındalığa ve duyarlılığa sahip bir çocuk olan Roger Payne, okulda da çalışkan ve başarılı bir öğrencidir. İleride babası gibi mühendis olma ve hayatını bu şekilde kazanma fikri hoşuna gitmektedir. Öte yandan müzikle uğraşmaktadır. Profesyonel bir keman sanatçısı olan annesinden yıllardır aldığı müzik eğitimi sayesinde iyi bir çello sanatçısı olabileceğini de bilmektedir. Ama hayatını nasıl yaşayacağıyla ilgili bir seçim yapması gereken zaman geldiğinde Roger dümenini bir başka yöne kırar...

Doğaya ve hayvanlara duyduğu ilgi ağır basan Roger Payne, Harvard Üniversitesinde hayvan davranışları ve sinir sistemlerinin fizyolojisi üzerine eğitim almaya başlar.

Bilimsel çalışmaları sırasında pek çok yolculuk yapar. Bu yolculuklardan birinde Bermuda Adaları'ndayken, askerî denizaltıların çıkardığı sesler üzerine çalışan, bu yüzden de suda sürekli ses kayıtarı yapan bir ordu mensubuyla tanışır.

Bir denizaltı ya da insan yapımı herhangi bir başka araçtan çıkmadığına emin olduğumuz, çok ilginç sesler kaydettiğimiz de oluyor Bay Payne. Hoparlöre kulak verin. Duyacağınız sesler tahminimce bir balınaya ait.

Hah! Balinalar hem insanlar tarafından yüzyıllardır düşüncesizce avlandıkları için soyları tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan, yardıma muhtaç canlılar...

Roger Payne ses kaydını dinlediğinde kulaklarına inanamaz.

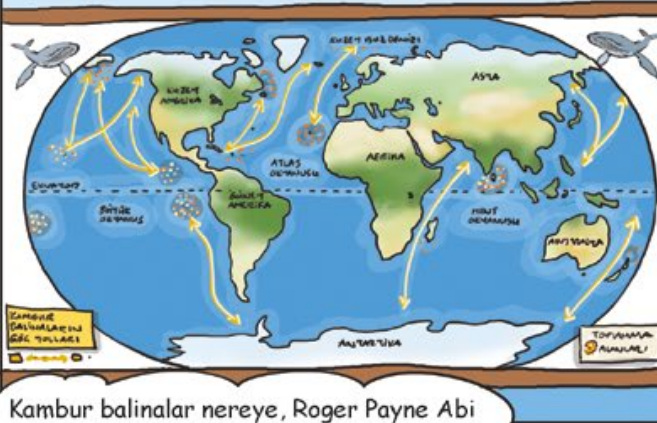
Vuuuuuuuuuuuuuu...
Voooouuuuuuuuuu...

Ama... Ama... Ne kadar güzel! Sanki şarkı söylüyor... Bulduğumuz yer kambur balinaların beslenme bölgelerine çok yakın. Bu ses gerçekten de bir kambur balınaya ait olabilir.

Hem de bu keşiften sonra, Roger Payne'in sesle ilgili çalışmaları için biçilmiş kaftan oldukları ortaya. Araştıracak harika bir konu buldu kendine.

Bundan sonrası çorap söküğü gibi gelir. Roger Payne, takip eden yıllar boyunca kambur balinaları izler ve çıkardıkları sesleri kaydedip anlamlandırabilmek için bütün olanaklarını seferber eder.

Kambur balinalar nereye, Roger Payne Abi oraya, gezip durmuşlar.

Araştırmaları bu sesleri erkek kambur balinaların kendilerine eş bulabilmek için çıkardığını, dişi balinalara yaptıkları çağrılarının suyun altında binlerce kilometre uzağa ulaşabildiğini ortaya koyar. Artık yapması gereken tek bir şey kalmıştır. Keşfini bütün insanlara duyurmak.

Bunun için bir plak şirketiyle anlaşır. 1970 yılında, baştan sona kambur balina sesleri kaydedilerek oluşturulmuş 34 dakikalık bir albümü piyasaya sürer. Plak sayesinde, dünya kamuoyunun balinalar hakkındaki algısı hızla değişir ve ticari balina avcılığı büyük tepki çekmeye başlar.

Çok merak ettim. Eve dönünce ilk işim internete girip şu albümü dinlemek olacak.

Balinalar üzerine çalışmaları tüm dünyada çevre farkındalığının artmasına ve doğa korumacılığı bilincinin oluşmasına büyük katkı sağlar. Kambur Balina Şarkıları albümünün yayımlanmasından kısa bir süre sonra Roger Payne'e, içinde bir de teyp kasedi bulunan bir mektup ulaşır. Mektubu yazan bir çocukluk arkadaşısıdır:

Sevgili Roger,
Küçükken ikimiz de pek iyi şarkılar söyleyorduk. Bu yüzden plaktaki şarkıları kendin söylemek yerine balinalara söyletmen çok akıllıca olmuş! Saka bir yuna, plagi alıp aileye dinlettik. Ejim, ben, çocuklar... Hepimiz çok etkilenmiş.
Balina seslerini ecimimize getiren sana nasıl teşekkür edebileceğimizi çok düşündüm. Sonunda ben de ara sıra ormanda yarıyaşar verdim. Zarfın içindeki teyp kasedini dinle.
Sonunda ben de ara sıra ormanda yarıyaşar verdim. Zarfın içindeki teyp kasedini dinle.
Evet, üzerinden çok zaman geçti. Bunun bizim çabalarından alamayacağımı ben kim olduğuma barlayabileceğim misin hakikim.
Ha bir de sudan çıkan bir ara yolun duralara düşerse mutlaka uğra. Potansiyel büyük dedeysin burnundan düşmüş!
Ha bir de sudan çıkan bir ara yolun duralara düşerse mutlaka uğra. Potansiyel büyük dedeysin burnundan düşmüş!
biraz pastanmış olsa da yerinde duruyor. Seninle basket oynamayı çok özledim.
Sevgiler, balina dostlarımızın selamları,
Arkadaşın Tim.

Fırk! Hem çok komik hem de çok duygusal bir mektup olmuş bu. Arkadaşlık ne güzel şey Peynirciğim. İyi ki biz de arkadaşız seninle.

Roger Payne 1971 yılında balinaların ve yaşam alanlarının korunması için dünya çapında bir sivil toplum kuruluşu olan Okyanus İttifakı'nı kurdu. İlerlemiş yaşına karşın hâlâ bu kurumun başındaki görevini sürdüren Roger Payne'in çabaları yalnızca kambur balinaların değil, denizlerdeki diğer balina türleriyle birlikte pek çok canlı türünün daha koruma altına alınmasını sağladı. Ticari balina avcılığı o ve onun gibi doğa korumacıların sayesinde 1986 yılından beri tüm denizlerde yasaktır.

Ha ha ha! Duygusal Simitçiğim benim. Evet, biz iyi ki arkadaşız ama iyi ki gezegenimizdeki canlıları arkadaş olarak gören ve çalışmalarıyla onlara yardım eden Roger Payne gibi doğa korumacı bilim insanları var. Onlara ne kadar teşekkür etsek azdır.

